

KNYGOTYRA

44

KNYGOTYRA

ISSN 0204-2061

VILNIUS UNIVERSITY

BOOK SCIENCE

2005
Vol. 44

RESEARCH PAPERS

Published since 1961

VILNIUS UNIVERSITY PUBLISHING HOUSE
2005

VILNIAUS UNIVERSITETAS

KNYGOTYRA

2005
44 tomas

MOKSLO DARBAI

Leidžiami nuo 1961 m.

VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKA

Redaktorių kolegija **Editorial Board**

Yriausiasis redaktorius (Editor-in-Chief)

Prof. habil. dr. *Domas Kaunas* – Vilniaus universitetas (Komunikacija ir informacija 06 H)
Vilnius University (Communication and information 06 H)

Yriausiojo redaktoriaus pavaduotoja (Deputy Editor-in-Chief)

Doc. dr. *Aušra Navickienė* – Vilniaus universitetas (Komunikacija ir informacija 06 H)
Vilnius University (Communication and information 06 H)

Atsakingoji sekretorė (Executive Secretary)

Doc. dr. *Elena Macevičiūtė* – Vilniaus universitetas (Komunikacija ir informacija 06 H)
Vilnius University (Communication and information 06 H)

Nariai (Editors):

- Prof. habil. dr. *Liivi Aarma* – Talino pedagoginis universitetas, Estija (Komunikacija ir informacija 06 H)
Tallinn Pedagogical University, Estonia (Communication and information 06 H)
- Prof. habil. dr. *Klaus Garber* – Osnabriuko universitetas, Vokietija (Komunikacija ir informacija 06 H)
University Osnabrück, Germany (Communication and information 06 H)
- Doc. dr. *Audronė Glosienė* – Vilniaus universitetas (Komunikacija ir informacija 06 H)
Vilnius University (Communication and information 06 H)
- Prof. habil. dr. *Leonas Gudaitis* – Vytauto Didžiojo universitetas (Filologija 04 H)
Vytautas Magnus University (Philology 04 H)
- Doc. dr. *Osvaldas Janonis* – Vilniaus universitetas (Komunikacija ir informacija 06 H)
Vilnius University (Communication and information 06 H)
- Doc. habil. dr. *Ingė Lukšaitė* – Lietuvos istorijos institutas (Istorija 05 H)
Institute of Lithuanian History (History 05 H)
- Doc. dr. *Juozas Marcinkevičius* – Lietuvos mokslų akademijos biblioteka (Istorija 05 H)
Library of Lithuanian Academy of Science (History 05 H)
- Prof. habil. dr. *Krzysztof Migoń* – Wrocławo universitetas, Lenkija (Komunikacija ir informacija 06 H)
University of Wrocław, Poland (Communication and information 06 H)
- Doc. dr. *Arvydas Pacevičius* – Vilniaus universitetas (Komunikacija ir informacija 06 H)
Vilnius University (Communication and information 06 H)
- Doc. dr. *Baiba Sporane* – Latvijos universitetas, Latvija (Komunikacija ir informacija 06 H)
University of Latvia, Latvia (Communication and information 06 H)
- Prof. habil. dr. *Konrad Umlauf* – Berlyno Humboldtų universitetas, Vokietija (Komunikacija ir informacija 06 H)
Berlin Humboldt University, Germany (Communication and information 06 H)

Redakcijos adresas (Address):

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto
Knygotyros ir dokumentotyros institutas
Saulėtekio al. 9, I rūmai, 211 kab., LT-10222 Vilnius
Saulėtekio al., building 1, room 211, LT-10222 Vilnius, Lithuania
El. paštas (e-mail): domas.kaunas@kf.vu.lt, ausra.navickiene@kf.vu.lt, elena.maceviciute@hb.se
<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/knygot/knygot.html>
Tel., faksas (Phone, fax): (370 5) 236 61 11; 236 61 12; (370 5) 236 61 04

© Vilniaus universiteto leidykla, 2005
© Vilnius University Publishing House, 2005

Profesorių skaitykla

T U R I N Y S

Straipsniai

VYTAUTAS MERKYS. Lietuvių draudžiamosios spaudos ir tautinės tapatybės sąsajos	9
DOMAS KAUNAS. Tautinio atgimimo lietuviškos spaudos istorija ir jos kūrėjas: subjektyvioji versija	20
DŽIULJETA MASKULIŪNIENĖ. Spausdinto žodžio autoritetas XIX a. Lietuvos kaime	50
AUŠRA NAVICKIENĖ. Kontrafakcija XIX a. pirmosios pusės lietuviškų knygų leidyboje	60
ILKKA MÄKINEN. 1850 metų suomių kalbos dekreto istorinės aplinkybės ir imperinis kontekstas	72
TIJU REIMO. Baltijos provincijų rusifikacijos reformos ir jų poveikis Estijos knygų leidybai	87
ARIDA RIAUBIENĖ. Valstybinės cenzūros mechanizmas tarpukario Lietuvoje	103
VIOLETA ČERNIAUSKAITĖ. Atgimusios lietuviškos spaudos tradicijos Vilniuje 1904–1914 metais	114
VIESTURS ZANDERS. Latgalijos knyginkystė lotyniško rašto draudimo metais: istoriografija (1904–2004)	131
INARA KLEKERE. Latgalijos knyga praėjus šimtui metų po lotyniško rašto draudimo panaikinimo	140
ALVYDAS KAZAKEVIČIUS. Rusų išeivijos ir Knygų mainų projekto literatūros platinimas Rytų Europoje 1950–1999 metais	145
ANNE VALMAS. Estų emigrantų knygos santykiai su gimtąja šalimi ir pasauliu	182
SILVIJA VĖLAVIČIENĖ. Išeivijos spauda Lietuvoje per penketą sovietinio draudimo dešimtmečių	193

MARE LOTT, AILE MÖLDRE. Knygos politika demokratinėje visuomenėje: Estijos pavyzdys	209
KRZYSZTOF MIGOŃ. Rašto sistemos: politikos ir knygotyros problemos	220
DAIVA JANAVIČIENĖ. Biblioterapijos, skaitymo ir gyvenimo kokybės sąsajos: tarpdisciplininis požiūris	230
MAŁGORZATA KOMZA. Vaizdinių knygos elementų laisvė	239
BAIBA SPORANE. Knygos fenomenas bibliotekininkystės filosofijoje ir moksle	252
JYRKI HAKAPÄÄ. Naujausios knygos istorijos metodologinės tendencijos: nacionalinės ir tarptautinės apybraižos	257
JULIJA ZINKEVIČIENĖ. Knygos vaidmens kaita visuomenėje	267
WANDA KRZYSTYNA ROMAN. Pogrindinės spaudos tyrimo teorinės ir metodologinės problemos	276

Recenzijos

AIVAS RAGAUSKAS, VIGINTAS STANCELIS. Didelio Lietuvos knygotyrinės biografistikos darbo pradžia	283
VIKTORIJA SIVAKOVA. Prasmingas įvykis besidomintiems knygos mokslo istorija	292
IRENA KRIVIENĖ. Leidinys apie Karaliaučiaus knygų ir bibliotekų istoriją	294

CONTENTS

Articles

VYTAUTAS MERKYS. The links between the banned Lithuanian press and the national identity	9
DOMAS KAUNAS. History of Lithuanian press of national renaissance and its creator: a subjective version	20
DŽIULJETA MASKULIŪNIENĖ. The authority of the printed word in the Lithuanian village of the XIX century	50
AUŠRA NAVICKIENĖ. Contrafaction in Lithuanian book publishing during the first half of the XIX century	60
ILKKA MÄKINEN. The historical background and imperial context of the Finnish language decree of 1850	72
TIIU REIMO. Russification reforms in the Baltic provinces and their impact on book production in Estonia	87
ARIDA RIAUBIENĖ. The mechanism of state censorship in interwar Lithuania	103
VIOLETA ČERNIAUSKAITĖ. Traditions of the revived Lithuanian press in Vilnius in 1904–1914	114
VIESTURS ZANDERS. Latgale book sector during the ban of Latin script: historiography (1904–2004)	131
INARA KLEKERE. Governmental approach to publishing of Latgalian books in 1904–2004	140
ALVYDAS KAZAKEVIČIUS. Dissemination of the Russian emigrant literature and the literature of the Book Program in East Europe in 1950–1990	145
ANNE VALMAS. Relations of Estonian exile book to the native country and the world	182
SILVIJA VĖLAVIČIENĖ. Lithuanian exile press during five decades of soviet ban	193

MARE LOTT, AILE MÖLDRE. The book policy in a democratic society: the case of Estonia	209
KRZYSZTOF MIGOŃ. Writing systems: political and bibliological issues	220
DAIVA JANAVIČIENĖ. Bibliotherapy, reading and life quality coherence: interdisciplinary point	230
MAŁGORZATA KOMZA. Freedom of pictorial representation in books	239
BAIBA SPORANE. Book phenomenon in library philosophy and library research	252
JYRKI HAKAPÄÄ. Book history's recent methodological trend: national and international outlines	257
JULIJA ZINKEVIČIENĖ. The changing role of a book in the society	267
WANDA KRYSZYNA ROMAN. Selected issues on theory and methodology of the underground press	276

Reviews

AIVAS RAGAUSKAS, VIGINTAS STANCELIS. The beginning of a big work in the Lithuanian biographistics of book science	283
VIKTORIJA SIVAKOVA. A.W. Bohatkiewicz. The work about universal bibliography	292
IRENA KRIVIENĖ. Publication about book and library history in Königsberg	294